

UDK 811.163.6'366.52'373.7

Nataša Jakop

ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša

natasajakop@zrc-sazu.si

IZRAŽANJE SPOLA V FRAZELOGIJI: SAMOSTALNIŠKI FRAZEMI MED SLOVARJEM IN KORPUSOM

V prispevku opisujemo lastnosti spola samostalniških frazemov s pomensko sestavino 'človeško'. Na osnovi slovarskih razlag in besedilnih realizacij smo frazemom določili slovnični spol, vključno s podspolom človeškosti in živosti, ter referenčni spol. Primerjava je razkrila, da lahko frazemi, specifično vezani na spol, ob neaktualiziranih slovarskih razlagah ohranjajo oz. poglobljajo določene s spolom pogojene stereotipne predstave o moških oz. ženskah.

Ključne besede: samostalniški frazemi, slovnični spol, naravni spol, podspol živosti in človeškosti, referenčni spol

In the article I describe the characteristics of gender of nominal phrasemes containing the semantic component "human." I defined the phrasemes by gender, including the subgender of animacy and human, and their referential gender on the basis of their definitions in dictionaries and their textual realizations. The comparison revealed that non-actualized definitions of gender-marked phrasemes in dictionaries maintain or intensify certain sexually-related stereotypes about men and women.

Keywords: nominal phrasemes; grammatical gender; sex gender; subgender of animacy and human; referential gender

1 Lastnosti spola pri frazemih

Spolske lastnosti slovenskih frazemov doslej niso bile sistematično raziskovane in celovito obravnavane. Tudi raziskav, ki bi se ukvarjale s frazemi, specifično vezanimi na spol (Kržišnik, Eismann 2007; v nem. *Geschlechtsspezifische Phraseologismen*, v angl. *gender-marked phraseology units*), za slovenščino nimamo.¹

Jezikovni uporabnik podatkov o spolu frazemov *deklica za vse, boljša polovica* ipd. v slovarjih in jezikovnih priročnikih ne dobi, lahko pa prek njihovih slovarskih razlag sklepa, ali je referent vezan oz. omejen na posamezni spol ali ne, npr. *deklica za vse* 'kdor opravi vsako delo, uredi vsako zadevo', ki se nanaša na osebo ženskega (1) ali moškega (2) spola – *dekle na poziv* 'prostitutka'.²

¹ V nekaterih drugih jezikih je zadnjih nekaj let opaziti zanimanje za raziskave na to temo, npr. za nemščino in bolgarščino Stantcheva (2007, 2014), za nemščino Novak (2016), Malá (2014), za nemščino in češčino Hofmannová (2017), za angleščino Nasruellaeva (2016).

² Slovarske razlage v prispevku so, če ni označeno drugače, citirane iz SSF in SSKJ (na portalu Fran), zgledi so, če ni označeno drugače, citirani iz korpusa Gigafida.

- (1) *Na kmetih so postale stare tete in so imele status hišne pomočnice, varuške otrok in dekllice za vse.*
 (2) *Kuhar na pikniku je dekllica za vse.*

Zaradi slovnično nezaznamovane rabe moškega spola v slovenščini (Toporišič 2000: 266) se ta uporablja tudi v mnogih slovarskih razlagah, zaradi česar ostane vprašanje, ali je referent tudi ženskega spola, v mnogi primerih odprto, npr. *zeleni car* 'študent višjega letnika, ki vodi šaljivi obred sprejemanja brucev v študentsko skupnost', *kranjski Janez* 'Slovenec'.

Problem predstavlja tudi neskladje med slovarsko razlago in aktualno jezikovno rabo glede naravnega spola referenta, ki lahko umetno vzdržuje v družbi že razrahljane ali presežene stereotipne predstave o ženskah in moških, npr. *boljša polovica* 'žena, soproga' (SSKJ, SSF) oz. 'mož ali žena, prijatelj ali prijateljica, partner ali partnerka' (3) (Kržišnik 1996, Rigler Šilc 2011).³

- (3) *Bil je njena boljša polovica, njena velika ljubezen in obsesija. Hotela ga je nazaj.*

1.1 Označevanje slovničnega spola v slovarjih

Slovarji v svojih slovarskih sestavkih praviloma vedno zapišejo spol samostalniških besed,⁴ četudi ne na povsem enak način.⁵ Pri označevanju spola je v rastočih slovarjih slovenščine (npr. ePravopis, eSSKJ, Sprotni na portalu Fran) opaziti trend razširjenega označevanja, pri katerem je poleg spola zapisan še podatek o besedni vrsti (npr. samostalnik ženskega spola) z namenom, da bi zlasti laičnim slovarskim uporabnikom olajšali branje in razumevanje slovničnih podatkov v slovarskih sestavkih.⁶

V slovarjih je praviloma zapisan tudi spol samostalniških stalnih besednih zvez, kadar so prikazane kot iztočnice, npr. *alma mater* (oznaka ž v SSKJ, Pravopisu, Sinonimnem; pojasnilo samostalnik ženskega spola v eSSKJ), *mlajša dekllica*, *starejša dekllica* (oznaka ž v Smučanju), ne pa tudi, kadar so obravnavane znotraj slovarskega sestavka, npr. *ajdovska dekllica* (v SSKJ v terminološkem gnezdu). Prav tako slovarji ne dajejo podatkov o spolu samostalniških frazemov, saj je običajna leksikografska praksa, da frazemi niso samostojne slovarske iztočnice, npr. *dekllica za vse* (pod

³ Kržišnik (1996: 142) je ob analizi frazemov iz Tavčarja ugotovila, da je frazem *slabša polovica* nastal kot prenovitev frazema *boljša polovica* 'žena', anketa o njegovem pomenu pa je pokazala, da mlajši anketiranci frazemu *boljša polovica* pripisujejo pomen 'žena' (kot v SSKJ), starejši govorniki pa mu pripisujejo pomen 'ali mož ali žena, odvisno od tega, kdo govori'. – Po podatkih ankete Rigler Šilc (2011: 102–103) je 21 % anketiranih navedlo, da frazem *boljša polovica* vključuje tako osebo ženskega kot tudi osebo moškega spola. Tem podatkom pritrjujejo tudi primeri iz korpusnega gradiva.

⁴ Izjema je Spletni slovar (testna gesla Leksikalne baze za slovenščino), ki v svojih slovarskih sestavkih ne daje podatka o spolu samostalniških besed.

⁵ Prim. slovarje na Franu, npr. *dekllica* (oznaka ž v SSKJ, Pravopisu, Sinonimnem, Vorencu, Svetokriškem, Smučanju, Kostelskem; razvezano pojasnilo »samostalnik ženskega spola« v ePravopisu; oznaka f. v Pleteršniku; oznaka sam. ž. v Besedju 16).

⁶ Sicer pa je dodani podatek o besedni vrsti redundanten, saj je samostalniška beseda inherentno določena s kategorijo spola (Vidovič Muha 2000: 32).

iztočnico *deklica*). Ker ima samostalniška besedna zveza iste lastnosti kot samostalniška beseda (Toporišič 1982: 41; 2000: 558, 133) in ker v jedro slovarskega pomena sodijo kategorialne pomenske sestavine, kot je spol s podspolom živosti in človeškosti (Žele 2000/01: 239), so tudi lastnosti spola samostalniških frazemov relevantne za raziskavo zaradi morebitne frazeološke specifičnosti.

Slovarji različno opozarjajo na podspol živosti in človeškosti samostalniških besed: podspol človeškosti je z oznako člov. 'človeško' označen le v SP. Podspol živosti je iz slovarjev razviden neposredno (v SP pri samostalnikih in samostalniških zvezah moškega spola, ki ne izražajo človeškosti, z oznako živ. 'život', npr. *akita inu*), posredno (iz paradigem pri samostalnikih moškega spola, ki so v rastočih slovarjih zaradi trenda biti-uporabniku-prijazen, prikazane celovito: v eSSKJ v zavihku Izgovor in oblike, v ePravopisu med Oblikami in v Sprotnem na povezavi Prikaži oblike) ali pa tega podatka slovarji ne izpostavijo (npr. SSKJ, Sinonimni, Etimološki, Pleteršnik, Prekmurski, Svetokriški, Kostelski; Spletni).

2 Gradivo za raziskavo

Raziskavo smo opravili na osnovi 188 samostalniških frazemov, njihovih variant in prenovitev, ki smo jih pridobili iz slovarskih del, dostopnih na spletu (slovarji na portalu Fran, Spletni) in jih uredili kot podatkovno zbirko.

V našem naboru so frazemi, ki so po zgradbi ali podredno ali priredno zložene samostalniške besedne zveze, pomensko pa vsebujejo sestavino 'človeško', npr. *mila jera* 'malodušen, neodločen človek'; (*biti*) *alfa in omega česa* '1. kdor vse ve, je absolutna avtoriteta na kakem področju, 2. kar je temeljna, glavna stran'.⁷

Podredno zložene samostalniške strukture, ki jih je po pričakovanjih tudi bistveno več kot priredno zloženih, so pretežno levoprilastkovne, npr. *kronani osel* 'zelo neumen, nespameten človek',⁸ desni prilastki so redkejši, npr. *mož postave* 'policist'. Desni prilastek je lahko tudi predložni oziroma stavčni, npr. *stric iz Amerike* 'kdor na mnenje ali delovanje koga, zlasti javne osebe, vpliva prikrito, ne javno', *fant, kakršnih gre dvanajest na ducat* 'v vseh pogledih dober človek; postaven, lep človek'⁹, sicer pa ujemalni oziroma neujemalni: *angel varuh* 'zaščitnik', *prijateljica noči* 'vlačuga, prostitutka'.

⁷ Frazemi tipa *biti copata* 'biti obvladovan, zatiran, omejevan od svoje žene (o možu)', *biti kratke pameti* '1. biti neinteligenten, 2. biti pozabljiv' ter paremiološke enote tipa *babe se zbirajo, dež bo bi bili* vsekakor zanimivi za raziskavo spola pri frazemih (zlasti družbeni vidik), vendar po strukturnih oz. skladenskih lastnostih niso samostalniški frazemi, zato v našo raziskavo niso bili zajeti.

⁸ SSF pri nekaterih podrednih samostalniških frazemih navaja variantne oblike prilastkovnega mesta, npr. *stari osel* in *osel stari*, pri čemer pripiše, da ima zapostavljeni prilastek vlogo poudarjanja frazeološkega pomena. Sicer pa o stilno zaznamovani rabi levega prilastka besednih zvez na desni govori tudi slovnica, ki rabo pridevnika na desni, ki je v resnici v glavnem značilna za stalne besedne zveze, omejuje zlasti na vzklিকে (Toporišič 2000: 562).

⁹ V gradivu ni potrditve, da bi se ta frazem lahko nanašal na osebo ženskega spola, kar pomeni, da je uvrščevalna pomenska sestavina 'človek' v slovarski razlagi lahko tudi preširoka in referenčnega spola ne zameji ustrezno.

3 Metodološki okvir

S primerjalno analizo slovarskih in korpusnih podatkov smo samostalniškimi frazemom v naši zbirki določili slovnični spol, podspol človeškosti in živosti ter t. i. referenčni spol (Ščuka 2014: 83: referencialni spol), tj. naravni spol referenta. Analiza je potekala večstopenjsko.

- a) Spol samostalniških frazemov, najprej določen na osnovi spola njihovih jedrnih sestavin, smo korpusno preverili, in sicer ujemanje oblikovne istovetnosti z razvijajočo se pridevniško besedo, pri čemer je za test oblikovnega ujemanja služila preverba izraženega spola pridevnikov in pridevniških zaimkov (npr. *moj, ta, pravi, nekakšen*), ki se v korpusu najpogosteje rabijo v zvezi s samostalniškimi frazemi.
 - b) Samostalniškimi frazemom moškega spola smo določili podspol živosti s preverbo njihovih tožilniških realizacij v korpusu, npr. *modri angel* 'policist' – *modrega angela*.
 - c) Podspol človeškosti smo določili s pomočjo slovarskih razlag¹⁰ frazemov in njihovih jedrnih sestavin in ob tem preverili prekrivnost izražanja človeškosti med leksemom, ki predstavlja jedro zgradbe frazema, in frazemom, npr. *mladenič* (človeško) – *večni mladenič* (človeško), *molj* (nečloveško) – *knjižni molj* (človeško). Frazeme smo razdelili na dve skupini: frazemi, ki izražajo človeškost in so s tega vidika enopomenski, npr. *bistra glavica* 'bister, nadarjen človek', in frazemi, ki izražajo človeškost ali nečloveškost in so s tega vidika večpomenski, npr. *grešni kozel* 'oseba, stvar, ki jo neupravičeno, po krivici obdolžijo česa'.
 - č) Izražanje človeškosti pri samostalniških frazemih smo sekundarno preverili v korpusnem gradivu, in sicer smo opazovali lastnosti osebkovega mesta, ki je po definiciji mesto za ohranitev spola in drugih slovarskih kategorialnih pomenskih sestavin (Vidovič Muha 2000: 33), npr. *črna ovca* (4), (5).
- (4) *Če se med politiki pojavi bela vrana, ji pravijo črna ovca.*
- (5) *Soča pri Solkanu je črna ovca med slovenskimi kopalnimi vodami.*
- d) Slovarske razlage smo tipizirali še po ključu specifične vezanosti frazema na spol v dve skupini: frazemi, vezani le na en naravni spol, npr. *Kristusova nevesta* 'nuna, redovnica', *dušni pastir* 'duhovnik', in frazemi, ki lahko referirajo na osebo moškega in ženskega spola, npr. *knjižni molj* 'kdor zelo veliko bere, študira'.

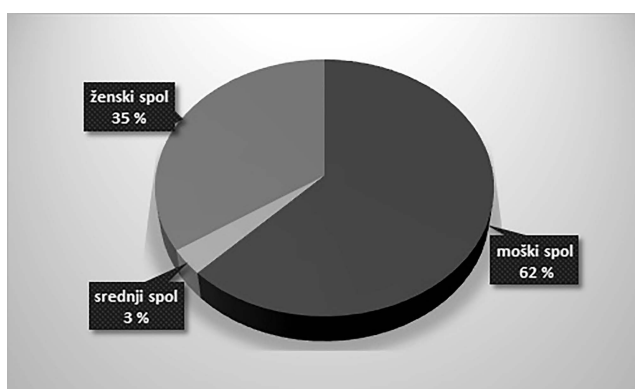
¹⁰ Pomenske razlage samostalniških frazemov se med slovarji lahko bolj ali manj razlikujejo, npr. *knjižni molj* 'kdor zelo veliko bere, študira' (SSKJ, SSF), 'vnet bralec' (SP), 'človek, ki se v veliki meri posveča določeni dejavnosti' (Spletni), vsem razlagam pa je skupno, da kljub različnim uvrščevalnim pomenskim sestavinam vsebujejo pomensko sestavino 'človeško'.

4 Rezultati analize in interpretacija podatkov

4.1. Slovnčni spol samostalniških frazemov

Raziskava je potrdila, da je slovnčni spol samostalniških frazemov vedno enak spolu jedrne samostalniške sestavine. Kaže se v oblikovnem ujemanju pridevnika v vlogi levega prilastka v razviti besedni zvezi, npr. *pravi nočni ptič*, *pisateljev drugi jaz*, *naša prva violina*, *moja nekdanja boljša polovica*, *tako imenovano globoko grlo*, *nekakšno žrtveno jagnje*.

Med zbranimi samostalniškimi frazemi so v naši zbirki frazemi vseh spolov, pri čemer je največ frazemov moškega spola in le peščica frazemov srednjega spola. To ne pomeni, da je distribucija referenčnega spola enaka (gl. 4.4).

Graf 1: Slovnčni spol samostalniških frazemov.

4.2 Podspol živosti

Ugotovili smo, da so tožilniške realizacije frazemov v primerjavi z imenovalniškimi opazno, več kot za tretjino redkejša, npr. *toplega bratca* (17 %), *moža besede* (12 %), ali jih sploh ni, npr. *vinski brat*, *človek žaba*, kar kaže na pogosto rabo samostalniških frazemov v vlogi povedkovega določila, kjer pa se sposobnost izražanja spola samostalnikov izgubi (Vidovič Muha 2000: 33).¹¹

Pri vseh samostalniških frazemih moškega spola, ki nastopajo tudi v skladenjski vlogi predmeta, lahko potrdimo izražanje živosti, npr. *modri angel* 'policist' (6), *pivski brat* 'pijanec' (7).

(6) *Osebno sem videl modrega angela, ki je ustavil angela brez svetlobe na kolesu brez luči.*

¹¹ Uhlík, Žele (2016: 386) opozarjata, da pa se kategoriji spola in števila ohranjata v besednozveznem povedkovniku.

(7) *Igral je homoseksualca, novinarja in pivskega brata.*

Pri preverjanju ujemanja podspola živosti nismo opazili posebnosti, ki bi bile frazeološko specifične. Je pa ta faza analize odprla problem razmejevanja med nekaterimi samostalniškimi in glagolskimi frazemi.

4.2.1 Samostalniški ali glagolski frazemi?

Pregled rabe imenovalniških oblik samostalniških frazemov je pokazal, da se mnogi samostalniški frazemi skladenjsko tipično rabijo v povedkovodoločilni vlogi. Ravno zaradi te lastnosti je težko narediti ostro formalno, leksikografsko relevantno ločnico med samostalniškimi frazemi, ki se uresničujejo (tudi) v vlogi povedkovega določila, npr. *grešni kozel* 'oseba, stvar, ki jo neupravičeno, po krivici obdolžijo česa', in frazemi, kjer je vezni glagol (*biti, postati*) del frazemske zgradbe, npr. *biti prva violina* 'biti pri kakem dejanju, ravnanju vodilen, odločujoč', *biti mož beseda* 'narediti, kar je bilo obljubljeno, rečeno'. Slednji bi se namreč uvrščali med glagolske frazeme.

Pri njih je mogoče opaziti dvojje: na eni strani različne, mestoma nedosledne slovarske prikaze (npr. v SSF, kjer merila za razmejevanje niso pojasnjena), na drugi strani pa pestrejšo jezikovno rabo, kot jo kažejo slovarski prikazi, npr. *biti prva violina*, realiziran tudi v vlogi tožilnika (8).

(8) *Vas morda v prihodnosti vidi kot prvo violino moštva?*¹²

Samostalniški frazemi iz naše zbirke so v SSF prikazani na več različnih načinov: a) kot samostalniški frazem, npr. *topli bratec* 'homoseksualec'; lahko z dodatnim slovničnim pojasnilom o tipični povedkovodoločilni rabi, npr. *fant od fare* v povedni rabi 'v vseh pogledih dober človek; postaven, lep človek'; b) z navedbo glagolskih oblik frazema, ki so kazalčno usmerjene k samostalniškemu frazemu kot izhodiščnemu, npr. *biti desna roka koga, postati desna roka koga* gl. *desna roka* 'nepogrešljiv, najžji sodelavec'; c) s samostojno obravnavo posameznih variantnih oblik glagolskega frazema, npr. *biti sam svoj gospod* 'ne biti odvisen od nikogar', *postati sam svoj gospod* 'postati neodvisen od nikogar', *biti mož beseda, ostati mož beseda* 'narediti, kar je bilo obljubljeno, rečeno'.

Za samostalniške frazeme je značilno, da se v jezikovni rabi potrjujejo tudi v drugih skladenjskih vlogah, ki so sicer značilne za samostalniške besede: osebko (9), predmetno (10), prilastkovno (11), npr. *nežnejši spol* 'ženske'.

(9) *Predvsem nežnejši spol se veliko ukvarja z zunanjim videzom.*

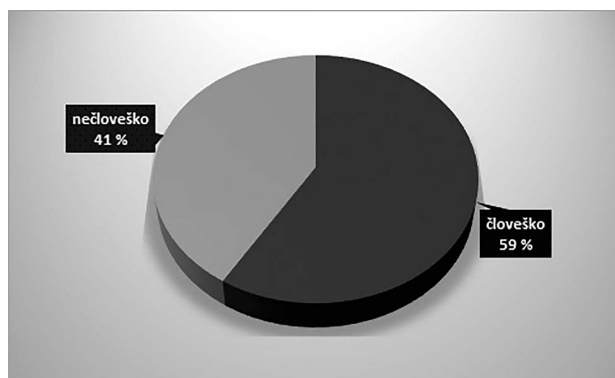
(10) *Mladi, lepi in slavni fantje so vedno magnet za nežnejši spol.*

(11) *Iz družbe so sporočili, da poimenovanje avtomobilov po predstavnicah nežnejšega spola ni nikakršna novost.*

¹² Zgled iz Spletnega slovarja (iztočnica *violina*).

4.3 Podspol človeškosti

Vsi frazemi iz naše zbirke izražajo človeškost, medtem ko njihove sestavine v zgradbi ne nujno, npr. *molj, spol, polovica*. 41 % samostalniških frazemov ima v svoji zgradbi lekseme, ki primarno izražajo nečloveškost.

Graf 2: Podspol človeškosti jedrne sestavine samostalniških frazemov.

Pomenska sestavina 'človeško' je pri pomensko prozornih samostalniških frazemih razvidna, npr. *dekle na poziv* 'prostitutka', *večni mladenič* 'moški, ki je videti mlajši, kot je v resnici', pri pomensko neprozornih frazemih pa je rezultat pomenskega prenosa in frazeologizacije, npr. *molj* |žival| – *knjižni molj* |človek|,¹³ *stara bajta* '1. študent z mnogo semestri, 2. star prijatelj'. Med leksemi, ki primarno ne izražajo človeškosti, so v največjem deležu leksemi, ki poimenujejo živali (30 %), npr. *muha* v frazemu *podrepna muha* 'zelo vsiljiv, nadležen človek', in deli telesa (18 %), npr. *roka* v frazemu *moška roka* 'moški'. Pomeni teh leksemov navadno že vsebujejo tudi metonimične in metaforične pomenske prenose (npr. žival–človek, del telesa–človek) (Vidovič Muha 2000: 133–156). Med drugimi leksemi so v manjšem deležu še poimenovanja za oblačila, orožje, rastline, glasbila in drugo.

4.4 Naravni spol samostalniških frazemov

Referent samostalniških frazemov s pomensko sestavino 'človeško' je lahko oseba ženskega ali moškega spola, kar ni vedno usklajeno s slovničnim spolom frazema, npr. *lepi/nežni spol* m 'ženske', *moška roka* ž 'moški', *globoko grlo* s 'anonimni informator, ki medijem posreduje podatke zaupne narave'.

Pri 47 % samostalniških frazemov, ki so slovnično ženskega, moškega ali srednjega spola, je referenčni spol vezan na osebo ali moškega ali ženskega spol, npr. *babji*

¹³ SP je edini slovar, ki ponuja podatek o spremembi slovničnih lastnosti ob pomenskem prenosu, npr. *mòlj mólja* m z -em živ. [...]; člov., poud. knjižni ~ |vnet bralec|.

gregor 'ženskar, babjak', *dušni pastir* 'duhovnik', *Adamovo rebro* 'ženske', *Kristusova nevesta* 'nuna, redovnica'. Pri več kot polovici frazemov pa je referenčni spol odprt, kar pomeni, da referirajo na osebo ženskega in moškega spola, npr. *knjižni molj* (12), (13).

(12) *Moj mali bratec bo torej vse svoje življenje knjižni molj.*

(13) *Katey je knjižni molj in nerodna, vendar tudi radovedna in zato jo bolj zanima novo okolje, v katerem se je znašla.*

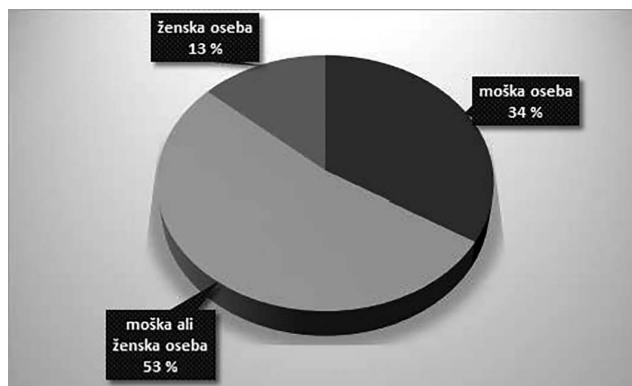
Nekateri, na referenčni spol omejeni frazemi, imajo ali pa s prenovitveno rabo razvijejo svoj spolski frazemski par, npr. *slamnati vdovec* 'mož, čigar žena je dalj časa odsotna' – *slamnata vdova* 'žena, katere mož je dalj časa odsoten', *dekle na poziv* 'prostitutka' – *fant na poziv* 'prostitut', *kranjski Janez* – *kranjska Micka* (14), *prva dama* – *prvi gospod* (15).

(14) *Potruditi se bo pač potrebno, saj smo tudi kranjske Micke in Janezi ljudje, slovenski kruh pa je mladeniču kar všeč.*

(15) *Zato se Billu obeta, da bo postal prva dama, če mu tega ne prepreči Barack Obama. Kaj bo delal poslej? Bo čakal, da postane prvi gospod ZDA ob strani svoje žene Hillary, ki ima v načrtih tudi kandidaturo za predsednico ZDA?*

Prenovitveni frazemi so v gradivu zastopani v opazno manjšem deležu kot izhodiščni frazemi, obstoječi slovarji jih ne prikazujejo, npr. *slamnata vdova* – *slamnati vdovec* (pribl. 18 %), *deklica za vse* – *deček za vse* (pribl. 6 %), *fant za vse* (pribl. 4 %), *idejni oče* – *idejna mati* (pribl. 2 %), *idejna mama* (pribl. 0,5 %), *poskusni zajček/zajec* – *poskusna zajklja* (pribl. 0,3 %), *slepi potnik* – *slepa potnica* (pribl. 6 %), *stric iz Amerike* – *teta iz Amerike* (pribl. 20 %).

Mnogi frazemi teh parov ne razvijejo, čeprav izrazne možnosti na ravni leksemseke sestavine za to obstajajo, npr. *fant od fare* (*dekle/deklica od fare), *pivski bratec* (*pivska sestra), *topli bratec* (*topla sestra), *zeleni car* (*zelena carica).

Graf 3: Referenčni spol samostalniških frazemov.

5 Zaključek

Raziskava je pokazala, da je poznavanje lastnosti spola samostalniških frazemov pomembno za ustrezno rabo frazema, tako skladijsko (lastnosti slovnicega spola) kot pragmatično (lastnosti referenčnega spola). Slovarske razlage frazemov, specifično vezanih na spol, so lahko tudi družbeno občutljive, saj reflektirajo določene stereotipne predstave o moških in ženskah. Korpusno gradivo je objektivni kazalec spreminjanja odnosa jezikovne družbe do nekaterih teh stereotipnih predstav. Rastoči slovarji so zaradi možnosti sprotne aktualizacije jezikovnega gradiva orodje, ki omogoča sprotno uravnavanje neskladij med slovarjem in jezikovno rabo.

VIRI IN LITERATURA

- Fran = Portal Fran. Na spletu.
Gigafida = Korpus Gigafida. Na spletu.
Jana HOFMANNOVÁ, 2017: *Geschlechtsspezifische Phraseologismen kontrastiv am Beispiel der sich auf Frauen beziehenden Phraseologismen im Deutschen und im Tschechischen: Bakalářská práce*. České Budějovice.
Erika KRŽIŠNIK, 1996: Norma v frazeologiji in odstopi od nje v besedilih. *Slavistična revija* 44/1. 133–54.
Erika KRŽIŠNIK, Wolfgang EISMANN (ur.), 2007: *Frazeologija v jezikoslovju in drugih vedah*. Ljubljana: Oddelek za slovenistiko FF UL.
Jiřina MALÁ, 2014: *Geschlechtsspezifische Phraseologismen: Eine korpusgestützte Untersuchung: Diplomarbeit*. Brno.
Nafisa NASRULLAEVA, 2016: The Concept »Man« and »Women« in the English Phraseology. *Scientific Enquiry in the Contemporary World: Theoretical Basics and Innovative Approach*. San Francisco, California: B&M Publishing. 74–8.
Anita NOVAK, 2016: *Geschlechtsspezifische Phraseologie in der deutschen Sprache Eine vergleichende Analyse der Stereotypen: Bachelor-Arbeit*. Reka.
Katarina RIGLER ŠILC, 2011: Razumevanje frazemov pri učenju in poučevanju slovenščine kot drugega/tujega jezika. *Jezik in slovstvo* 56/5–6. 98–108.
Spletni = *Spletni slovar slovenskega jezika*. Na spletu.
SSKJ = *Slovar slovenskega knjižnega jezika 2.*, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja, 2014. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
SSF = Janez Keber, 2011, 2015: *Slovar slovenskih frazemov*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
SP = *Slovenski pravopis*. Elektronska objava, 2014. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
Diana STANCHEVA, 2007: Geschlechtsspezifische Phraseologismen im Deutschen und Bulgarischen – Sprachgebrauch und lexicographische Kodifizierung. *Frazeologija v jezikoslovju in drugih vedah*. Ur. E. Kržišnik, W. Eismann. Ljubljana: Oddelek za slovenistiko FF UL. 313–25.

- Diana STANTCHEVA, 2014: Zur lexicographischen Behandlung Geschlechtsspezifischer Phraseologismen (Deutsch-Bulgarisch). *Germanica Wratislaviensia 139. Kategorien und Konzepte*. Ur. M. Hałub, I. Bartoszewicz, T. Małysek. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego. 291–308.
- Nuša Ščuka, 2014: Jezik in spol: Ženska poimenovanja v slovenščini. *Jezikoslovni zapiski* 20/2. 79–88.
- Jože TOPORIŠIČ, 1982: *Nova slovenska skladnja*. Ljubljana: DZS.
- Jože TOPORIŠIČ, 2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.
- Mladen UHLIK, Andreja Žele, 2016: Primerjalna analiza dveh tipov stavčnih zgradb. *Slavistična revija* 64/3. 385–400.
- Ada VIDOVIČ MUHA, 2000, 2013²: *Slovensko leksikalno pomenoslovje: Govorica slovarja*. Ljubljana: ZIFF.
- Andreja Žele, 2000/01: O slovarskem prikazu slovenske vezljivosti. *Jezik in slovstvo* 46/6. 239–54.

SUMMARY

Gender is a categorical feature of nominal phrasemes. The database of 188 Slovene phrasemes shows that grammatical gender and the subgender of animacy of the phrasemes are the same as the gender of the core component (noun); therefore, in a dictionary where nouns are marked, the gender of the phrasemes is not required to be specifically marked. In 41% of phrasemes, lexicalization and phraseologization cause the change of the properties of the subgender of human according to the core component. Therefore, the +/- human component in phraseology is relevant dictionary data. 47% of the phrasemes are limited to one sex, which is evident in the definitions through the semantic component “woman” or “man.” For phrasemes which can refer to a person who is either male or female, the use of only male forms in the definitions is misleading.